

Kreatywność: Metoda Sześciu Kapeluszy

Metoda sześciu kapeluszy została stworzona przez Edwarda De Bono, twórcę pojęcia "myślenie lateralne". Idea sześciu kapeluszy pozwala na twórcze podejście do rozwiązywania problemów, wskazuje sześć różnych stron, z jakich można na dany problem postrzegać.

Metoda ta jest prosta, praktyczna i skuteczna, została zaakceptowana przez środowisko edukacyjne, korporacje i organizacje na całym świecie. Sześć kapeluszy zmienia dyskusję ze zwykłego argumentowania i bronięcia swoich racji w konstruktywną dyskusję, cała idea polega na sztucznym przyjęciu określonego stanowiska w danej sprawie. Dzięki czemu nikt nie jest zbyt emocjonalnie związany z bronieniem swoich racji, a jednocześnie może wyrażać swoje uczucia (w danym kapeluszu) bez potrzeby przejmowania się tym, co pomyślą inni. Umożliwia wygosparowanie czasu na świadomy wysiłek twórczy w danym czasie, wprowadza pewien porządek tworzenia, przy jednoczesnym braku obaw pominięcia jakiegoś aspektu problemu.

Gdzie stosować technikę 6 kapeluszy?

Technikę tę można porównać do małej zabawy w teatrzyk. Ja bawię się sam jak nie mam nikogo dookoła, po prostu wyznaczam sobie po kilka minut na dany kapelusz i w danym czasie myślę tak, a nie inaczej zapisując swoje spostrzeżenia. Pracując tą techniką w grupkach (w firmach, w czasie spotkań, zebrań, czy nawet na lekcjach) możemy przyjąć wiele strategii, praktycznie każda dobra w zależności od sytuacji, można całą grupką zakładać jeden kapelusz, w danym czasie, a można się podzielić rolami i dyskutować ze sobą w różnych kapeluszach, zmieniając je od czasu do czasu. Chcąc na przykład komuś wytłumaczyć jakiś argument zakładamy i prosimy o włożenie takiego, a nie innego kapelusza, zamiast wymyślać kolejne argumenty.

W każdym kapeluszu myślimy inaczej!

Kapelusz Czerwony - emocje

"Jakie uczucia wchodzi tutaj w grę?"

Czerwony kapelusz silnie związany jest z wyrażaniem emocji, namiętności, impulsywności i uczuciowym przejawianiem rzeczywistości. Czerwony kapelusz za najważniejszy aspekt problemu uznaje wrażenia, intuicje, przecucia i uczucia.

Kolor ten jest pewnego rodzaju włącznikiem uczuć, każda czynność, rzecz wiąże się z nimi, zakładając ten kapelusz mamy nakaz ich wyrażania. Pozbywamy się obiektywizmu, wszystko w tym kolorze wyrażamy, subiektywnie, coś się podoba lub nie. Nie pytamy dlaczego coś lubimy bardziej lub mniej, to są nasze uczucia i mamy wolność ich wyrażania w tym przebraniu. Decyzje podejmowane w tym kolorze mogą być nawet irracjonalne, przy emocjonalnym podejściu nie ma czasu na racjonalne myślenie, decyzje mogą być szybkie i gwałtowne, emocja jest reakcją na pierwsze wrażenie.

Niektórzy uważają, że myśliciel powinien być pozbawiony emocji, że emocje zakłócają myślenie. Jednak trzeba pamiętać że każda decyzja wymaga emocji. Czerwony kapelusz nadaje subiektywnego znaczenia myśleniu. W pracy grupowej pozwala na otwarte wyrażanie uczuć, bez ich chowania i ukrywania, przecież to tylko odgrywanie ról, nie wyrażamy uczuć tylko odgrywamy rolę ;)

Kapelusz Biały - obiektywizm

Biały kapelusz jest całkowitym przeciwieństwem czerwonego, wskazuje na czystość, sterylność, neutralność i logikę. Biały kapelusz zajmuje się faktami i liczbami. Białą rolę można porównać do roli komputera, istnieje pewien obiektywny algorytm postępowania, do którego się stosujemy, nie ma uczuć, nie ma emocji jest tylko to, co da się racjonalnie przedstawić.

Kolor biały jest włącznikiem faktów, np. mówimy: "teraz wkładamy biały kapelusz i analizujemy same fakty", należy pamiętać, że o faktach się nie dyskutuje, one istnieją. One muszą być jak najbardziej obiektywne w pewnym aspekcie np. "ten budynek ma 10 lat". Biały kapelusz stosujemy, zwykle na początku zmiany wątku. Przykład, gdy przechodzimy do omawiania problemu niskich płac, najpierw musimy spytać o to, jakie są rzeczywiste płace, wtedy właśnie stosujemy ten kolor. Biały posługuje się konkretnymi zestawami informacji, statystykami, dokumentami, analizami. Człowiek w białym nie ocenia zdarzeń, tylko wyjawia dane na konkretny temat i komentuje w granicach posiadanych informacji.

Należy pamiętać, o tym że fakty nie zawsze muszą być faktami. Większość tak zwanych faktów to po prostu osobiste uwagi, poczynione w dobrej wierze, lub coś, co uznajemy za fakt. Dlatego dobrze jest czasem zastosować podział na fakty sprawdzone, fakty oparte na wierze, fakty "na ogół", czy też zastosować inną skalę prawdopodobieństwa. Na przykład czy stwierdzenie, że "kobiety malują paznokcie" jest faktem? Możemy tu zastosować np. skalę prawdopodobieństwa, lub bardziej sprecyzować fakty np. "kobiety które mogą być zainteresowane naszym produktem (zmywaczem do paznokci) malują paznokcie".

Stosując się do zasad dobrego dialogu twórczego, możemy przyjąć, że wszystko to z czym przystępujemy do rozwiązania problemu, czyli nasza pierwotna wiedza na dany temat, znajduje się w białym kapeluszu. Dobrze jest za tym jako pierwszy punkt spotkania określić, biały kapelusz jako przedstawienie problemu.

Kapelusz Czarny - pesymizm

Czarny kapelusz to podejście pesymistyczne, negatywne, ma oceniać i ostrzegać przed zagrożeniami. Człowiek w czarnym nakryciu głowy, nadmiernie krytykuje rzeczywistość, widzi tylko złe jej aspekty. Czarny świat jest pełen zagrożeń, pełen negatywizmu i niepowodzeń.

Zadaniem zakładającego czarny kapelusz jest wykazanie wszystkich wad, niedociągnięć, braków i zagrożeń. Czarny kapelusz szuka dziury w całym, sprawdza czy wszystko do tej pory omawiane napewno jest słuszne. Pokazuje wszystkie konsekwencje, które mogą wyniknąć z przyjętego rozwiązania.

Czarny kapelusz zadaje pytania, docieka prawdy, patrzy w przyszłość np. "co się stanie gdy?", czy też "skąd wiesz że?". Za wszelką cenę próbuje wykazać, że ktoś może się mylić. Poszukując bezpieczeństwa czarny kapelusz wykazuje wszystkie niedociągnięcia, wszystkie luki, sprawdza czy wszystko jest zgodne z prawem. Kolejną cechą czarnego jest oszczędność, zarówno czasu jak i innych środków, sprawdza on czy rozwiązanie przyniesie odpowiednie korzyści, czy jesteśmy w stanie wprowadzić w życie rozwiązanie, ile czasu zajmie w porównaniu z innymi.

Krytykować jest łatwo, wręcz bardzo łatwo, zawsze można powiedzieć "nie bo nie", albo "nie bo ten człowiek jest głupi, to i jego pomysły są głupie". Zawsze znajdziemy ogromną ilość przykładów by kogoś, lub coś skrytykować. Nie o to jednak chodzi, krytykować w czarnym kapeluszu TAK, ale z umiarem. Krytyka ma wskazać elementy, o których należy bezwzględnie pamiętać i zwrócić na nie uwagę. Czarny kapelusz pozwala na spostrzeżenie wszystkich zagrożeń związanych z danym rozwiązaniem, nie powinien jednak blokować dyskusji.

Kapelusz Żółty - optymizm

Ubranie żółtego kapelusza, to przyjęcie pozytywnej postawy, można powiedzieć wręcz optymizm totalny. Żółty świat jest radosny, widzi tylko pozytywne aspekty rozwiązania. Żółty kapelusz jest dokładnym przeciwieństwem czarnego. Żółte myślenie to ciekawość, przyjemność i poszukiwanie radości

Założenie żółtego kapelusza to zamiana w przedsiębiorcę. Przedsiębiorca widzi te korzyści, których inni nie spostrzegają na pierwszy rzut oka. Człowiek w żółtym kapeluszu, ma za zadanie wskazać wszystkie, nie tylko te oczywiste korzyści. Może odwoływać się nie tylko do logiki, praktyki, ale także do marzeń i nadziei.

Żółty jest przepełniony wiarą w sukces i powodzenie, wszędzie dookoła znajdują się nagrody, które żółty ma za zadanie pokazać. Żółty wskazuje najlepsze wyniki w przyszłych statystykach i prognozach, koncentruje się tylko i wyłącznie na pozytywnych aspektach. Rozważa wszystkie możliwości i korzyści, nawet te, które wykraczają poza rozpatrywany problem.

Myślenie w żółtym kapeluszu bada i analizuje korzyści, szuka dla nich logicznego poparcia. Przepełnione euforią, jest bardzo konstruktywne i płodne w nowe pomysły.

Kapelusz Zielony - możliwości

Zieleń to kolor urodzaju, rozwoju, wyrastania roślin. Zielony kapelusz jest pełen pomysłów, pełen nowych możliwości.

Człowiek w zielonym ma za zadanie pokazać nowe spojrzenie, nowe punkty widzenia rzeczywistości. Zielony "nie draży" starych pomysłów, zielony ukazuje nowe drogi. Nie ma obowiązku logicznego postępowania, ważne jest że znajduje nowe drogi. Zakładanie zielonego kapelusza pozwala nawet na odgrywanie roli kompletnie nielogicznego "głupka". Zielony nie trzyma się reguł, ma za zadanie działać inaczej niż karzą wzorce.

Stosując zielony kapelusz powinniśmy wystrzegać się myśli będących domeną innych kolorów, zielony nie widzi krytyki, nie widzi również obiektywizmu. Wiele szalonych pomysłów przekształcono na całkiem racjonalne, to przekształcenie jest zadaniem innych kapeluszy, zielonemu natomiast pozostaje odnajdywanie pomysłów.

Kolor ten pokazuje nowości, nie pozwala stać w miejscu, dla tego koloru wszystko jest w ruchu. Rzeczywistość jest ciągłą zmianą, zastana rzecz, prędzej czy później przybierze nowy kształt. Dane zdarzenie można porównać do nasionka, z którego nie wiadomo gdzie i kiedy wyrośnie zielony strączek, a potem zupełnie nowa roślina - idea. To właśnie zielony sprawia, że możemy szukać przyszłości, szukać nowych rozwiązań, w tym co zdawałoby się już istnieć i "mocno stąpać po ziemi".

Zielony szuka kolejnych alternatywnych rozwiązań. Dla tego koloru, nawet ostateczne rozwiązanie, nie jest ostatecznym, jeśli tylko zostało odrobinę czasu na poszukiwania dalej.

Kapelusz Niebieski - organizacja

Człowiek w niebieskim kapeluszu to chłodny bezstronny obserwator. Jego naczelnym zadaniem jest kontrola toku myślenia, to niebieski ma plan on narzuca dyscyplinę.

Zakładając niebieski kapelusz, wyłączamy wszystkie problemy związane z zagadnieniem, nie myślimy o nich na chwilę. Zamiast tego myślimy o tym co teraz powinniśmy zrobić, jaki kapelusz włożyć? Niebieski nie tylko kontroluje, niebieski porządkuje oraz określa ograniczenia i priorytety, nie pozwala wychodzić poza określone granice.

To niebieski programuje wygląd całej sesji, jaki kapelusz włożyć najpierw, a jaki później. Przykładowo gdy omawiana kwestia wiąże się z dużymi emocjami, dobrze jest włożyć najpierw czerwony kapelusz.

W trakcie dyskusji, dodatkowym zadaniem niebieskiego jest monitorowanie całego procesu, to niebieski kapelusz komentuje ostęp dyskusji, to niebieski kapelusz sporządza opis. Do niego również należy sporządzenie wniosków.

Podsumowanie

Główną zaletą tej metody podczas pracy z większą ilością osób jest odgrywanie ról. Bawiąc się w teatrzyk człowiek nie ukrywa swoich emocji, nie ukrywa tego co czuje, mówi to co uważa że powinien powiedzieć w danym kapeluszu, a nie to co wypada powiedzieć. Metoda ta pozwala na całkowicie szczere rozmowy pod pretekstem przybierania kapeluszy.

Ponadto technika sześciu kapeluszy, pozwala na dowolne uporządkowanie pracy nad każdym zagadnieniem. Umożliwia myślicielowi skupienie się w danej chwili na tylko jednej rzeczy, np. zamiast zajmować się emocjami, będzie on tworzył nowe idee, podczas gdy na emocje przyjdzie odpowiedni czas.

Technika ta broni nas również przed zbyt monotonnym podejściem do zagadnień. Gdy widzimy że zbyt drażymy jeden aspekt, wiemy że nadszedł czas na zmianę kapelusza, a więc zmianę postrzegania.

BIBLIOGRAFIA:

De Bono Edward: Myślenie równoległe, Wydawnictwo Prima, Warszawa 1998 r.

De Bono Edward: Sześć kapeluszy, czyli sześć sposobów myślenia, Wydawnictwo Medium, Warszawa 1997 r.